IMMATERIEELERFGOEDGEMEENSCHAPPEN & HUN PRAKTIJK

(ONLINE) BEVRAGING

September 2017

KORTE INHOUD

1. WAT EN WAAROM

Dit rapport is het resultaat van een bevraging die werd uitgevoerd in de vorm van een digitale enquête, in het licht van de beleidsplanning van tapis plein vzw voor de ICE-organisatie. Enerzijds wil tapis plein in 2017 namelijk de krijtlijnen uittekenen voor een werking van de nieuwe organisatie 'die de werking opneemt voor het immaterieel cultureel erfgoed', in het kader van het nieuw cultureelerfgoeddecreet (2017). Daarnaast zal tapis plein in 2018, samen met de Vlaamse Overheid, aan een herwerking van de website en databank www.immaterieelerfgoed.be werken. De bevraging was bijgevolg tweeledig, vanuit deze twee doelstellingen.

Dit rapport bundelt de resultaten van 'Deel I: uw immaterieel-erfgoedpraktijk nu en in de toekomst'. Hierin stonden vragen centraal als '*Waar liggen bij gemeenschappen de noden om hun immaterieel erfgoedpraktijk een toekomst te kunnen geven? En hoe kan een organisatie die werkt rond immaterieel erfgoed aan hun noden tegemoet komen?*'.

2. HOE

De bevraging werd bezorgd aan de personen/organisaties die deel uitmaken van een erfgoedgemeenschap én reeds over een login beschikken voor de databank van immaterieelerfgoed.be. Op die manier konden dus in één beweging twee aspecten bevraagd worden: de bevraging peilde naar de noden binnen hun immaterieel-erfgoedwerking én naar hun ervaring met en visie op de werking van het digitaal platform www.immaterieelerfgoed.be.

De scope van de doelgroep is beperkt, maar hier werd bewust voor gekozen. In het kader van de beleidsplanningsperiode worden vanuit de cultureel erfgoedsector momenteel namelijk meerdere bevragingen naar gemeenschappen gericht vanuit meerdere partnerorganisaties (o.a. LECA, HET FIRMAMENT/RESONANT). Om overbevraging te beperken, werd de doelgroep van deze bevraging hierop afgestemd. De resultaten van de verschillende bevragingen zullen aanvullend zijn. Uiteraard

worden deze gedeeld om zo tot een totaaloverzicht te komen. Deze bevraging geeft alvast een indicatie van de noden binnen een bepaald segment van de immaterieel-erfgoedgemeenschappen.

In totaal werden 92 personen of verenigingen aangeschreven. Van deze 92 zonden 22 respondenten een antwoord in op de bevraging, wat een reactiepercentage geeft van 24%. Dit percentage ligt helaas laag. Bijgevolg kunnen we de resultaten in dit rapport slechts als een indicatie beschouwen. Ze geven enige inhoudelijke richting, maar we kunnen er geen doorslaggevende conclusies uit trekken.

Op 3 personen na komen de respondenten uit erfgoedgemeenschappen die bij hun erfgoedzorg reeds ondersteuning genoten van een cultureel-erfgoedorganisatie. Ze zijn met andere woorden reeds vertrouwd met immaterieel erfgoed en borging. We kunnen hen algemeen situeren in de leerfases 'beginner' tot 'gevorderde'. De resultaten moeten ook in dit licht bekeken worden. De thematische linken met de verschillende domeinen van respondenten is vrij evenredig verdeeld. Twee komen uit de thematische hoek van domein 2 (podiumkunsten en muziek), acht van domein 3 (sociale praktijken, feesten en rituelen), vijf van domein 4 (natuur en universum), zes van domein 5 (ambachten) en drie hebben een link met 'sport en spel'.

RESULTATEN EN ANALYSE

DEEL I: UW IMMATERIEEL-ERFGOEDPRAKTIJK NU EN IN DE TOEKOMST

Uit de bevraging komen volgende resultaten naar voren:

- De term 'immaterieel erfgoed' is al vrij goed ingeburgerd bij de personen die werken met het Platform, maar andere termen als 'ambacht traditie, erfgoed' blijven ook in gebruik (68,2%)
- De top drie aan grootste noden m.b.t. het verderzetten van de praktijk wordt ingevuld met op 1 'het vinden van opvolgers en nieuwe enthousiastelingen', op 2 'de nood aan financiële middelen' en op 3 'erkenning door beleid'.
- De respondenten blijken voornamelijk te willen bijleren of tips te krijgen rond archiefwerking; op de voet gevolgd door interesse naar het doorgeven van de erfgoedpraktijk. Daarnaast leeft ook interesse voor alles rond het beheer van een vereniging en het documenteren van het erfgoed. Rond onderzoek, educatie, communicatie en sensibiliseren lijken minder noden te leven.
- De voorkeur gaat nog steeds uit naar persoonlijk contact om bij te leren. Daarvoor zijn vooral de professionele erfgoedwerkers en personen buiten de eigen vereniging, maar met een passie voor gelijkaardig erfgoed gewenste gesprekspartners.
- 'Meer aandacht voor immaterieel erfgoed binnen het onderwijs', 'meer ondersteuning vanuit bestuur' en 'meer bekendheid van het begrip immaterieel erfgoed bij het brede publiek' - blijken de drie grootste wensen die leven bij de respondenten

CONCLUSIE

We kunnen uit de bevraging een aantal zaken concluderen die in een werking van de toekomstige ICE-organisatie opgenomen kunnen worden:

- De organisatie kan inzetten op het bieden van vorming, inspiratie en tips & tricks rond verschillende deelaspecten van erfgoedzorg. Bij de gemeenschappen blijft de vraag hier algemeen naar leven. Voornamelijk rond archiefwerking en het doorgeven van de erfgoedpraktijk blijkt er nood aan ondersteuning.
- De inspiratie kan in gesprek meegegeven worden, liefst voornamelijk dan met professionele erfgoedwerkers of met personen buiten de eigen vereniging, maar met een affiniteit met hun erfgoed, of digitaal.
- Algemene erkenning voor immaterieel erfgoedpraktijken, vanuit bestuur en de brede opinie, blijken grote wensen/noden.
- De term immaterieel erfgoed geraakt ingeburgerd bij de gemeenschappen die reeds ondersteuning genoten bij hun erfgoedzorg. De wens leeft bij de respondenten dat dit begrip nog meer ingeburgerd geraakt en de beeldvorming van immaterieel erfgoed meer actueel en divers wordt.
- Er blijkt een grote wens naar meer aandacht voor immaterieel erfgoed in het onderwijs algemeen. Op vlak van onderzoek leeft bij de respondenten de wens naar samenwerkingen met hoger onderwijs.
- Immaterieel erfgoedgemeenschappen blijven op zoek naar extra financiële middelen.

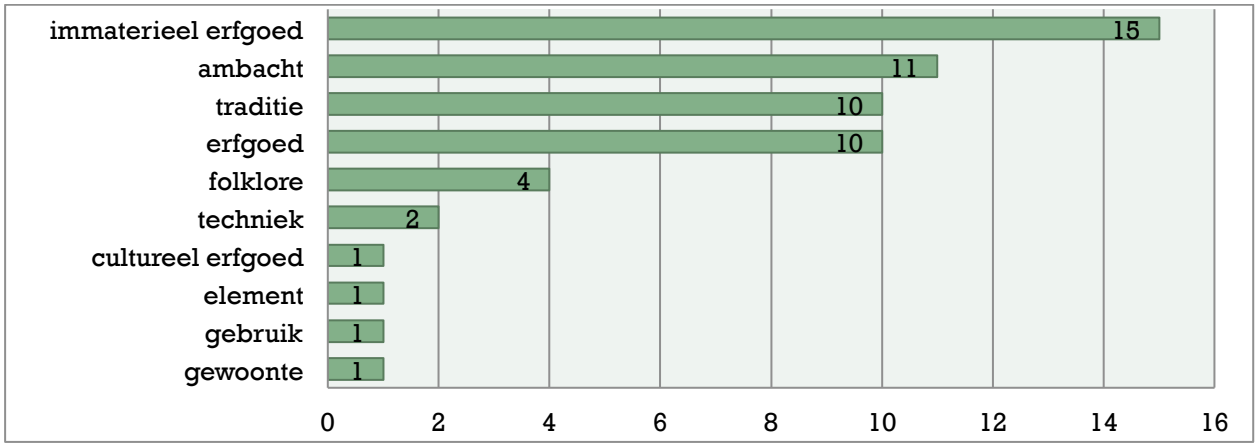
UITGEBREID RAPPORT

DEEL I : UW IMMATERIEEL-ERFGOEDPRAKTIJK NU EN IN DE TOEKOMST

VRAAG 1

Welke term gebruikt u om uw erfgoed te benoemen?

Resultaten

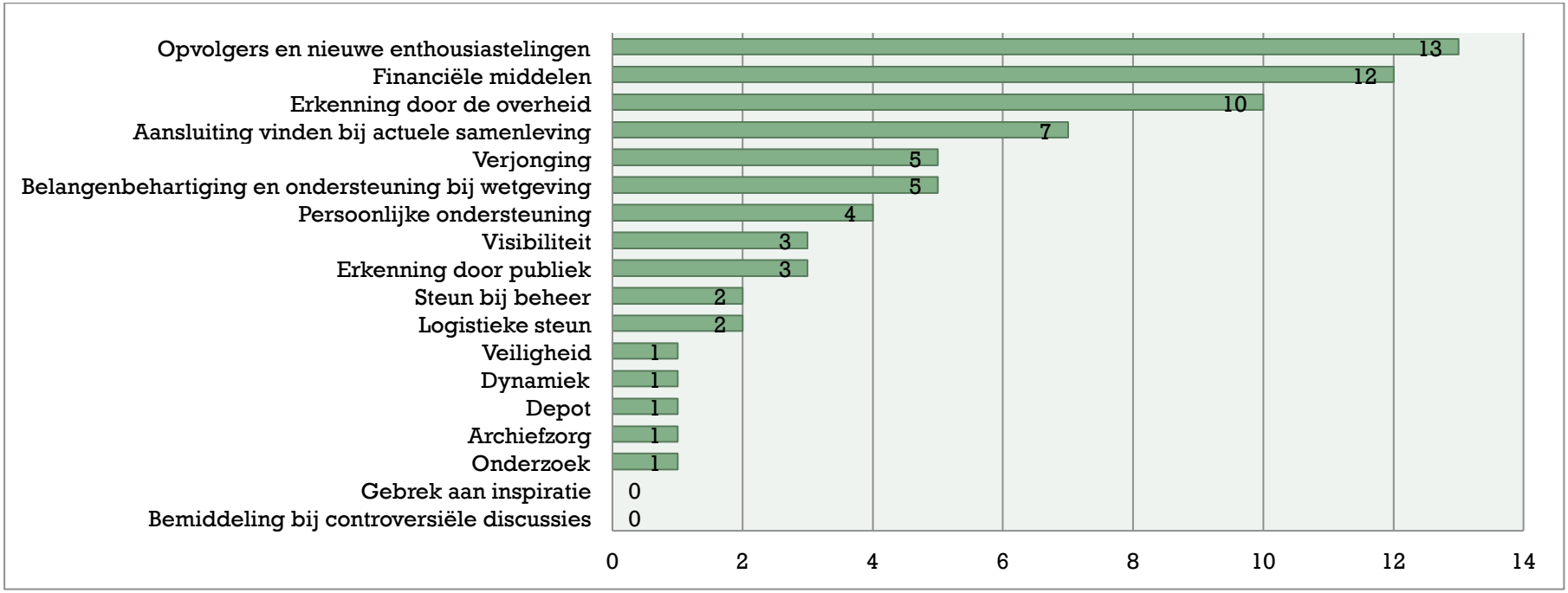
Analyse

15 van de 22 respondenten (68,2%) gebruiken de term ‘immaterieel erfgoed’ om hun erfgoed te benoemen. Naast deze term worden ook de termen ‘ambacht’, ‘traditie’ en ‘erfgoed’ frequent gebruikt. We kunnen hieruit concluderen dat de term ‘immaterieel erfgoed’ al vrij goed ingeburgerd geraakt bij de personen die werken met immaterieelerfgoed.be, maar andere termen zijn ook nog in gebruik.

VRAAG 2

Welke noden ervaart u en/of uw vereniging rond het verderzetten van uw immaterieel erfgoedpraktijk?

Resultaten

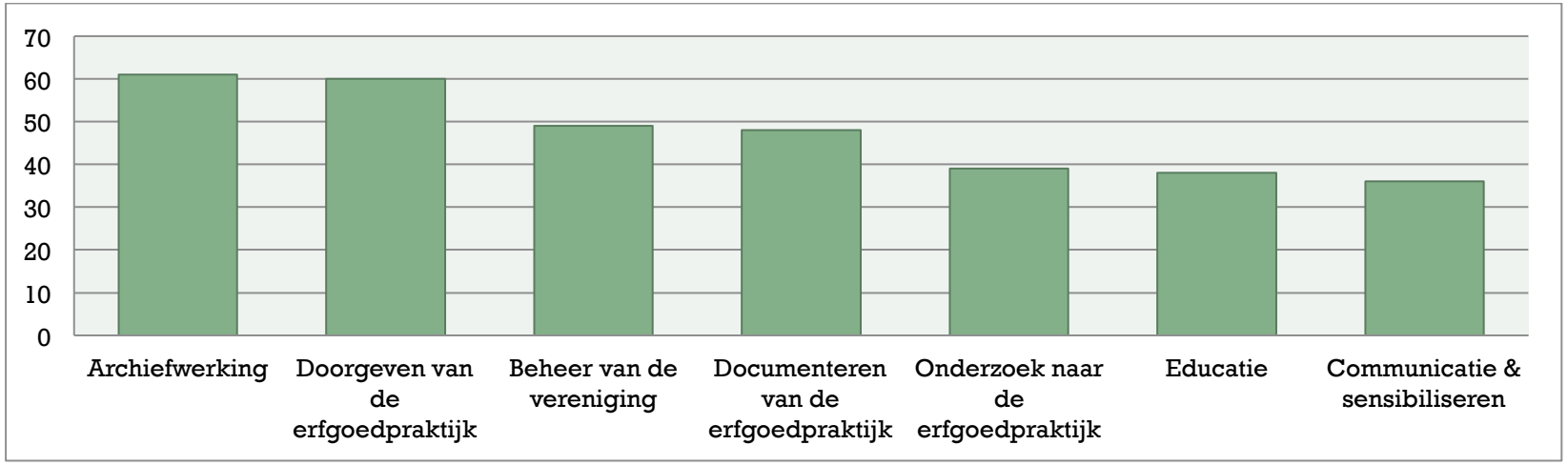
Analyse

De top drie aan grootste noden m.b.t. het verderzetten van de praktijk wordt ingevuld met op 1 ‘het vinden van opvolgers en nieuwe enthousiastelingen’, op 2 ‘de nood aan financiële middelen’ en op 3 ‘erkenning door beleid’.
Even opvallend is dat de respondenten frisse inspiratie voor dit proces niet als een primordiale nood ervaren, noch de bemiddeling bij controversiële discussies. Ook veiligheid, dynamiek creëren, depotwerking, archiefzorg en onderzoek zijn binnen dit proces voor de respondenten van minder belang.

VRAAG 3

Rond welke thema's of uitdagingen zou u graag bijleren, informatie of tips krijgen?

Resultaten

Analyse

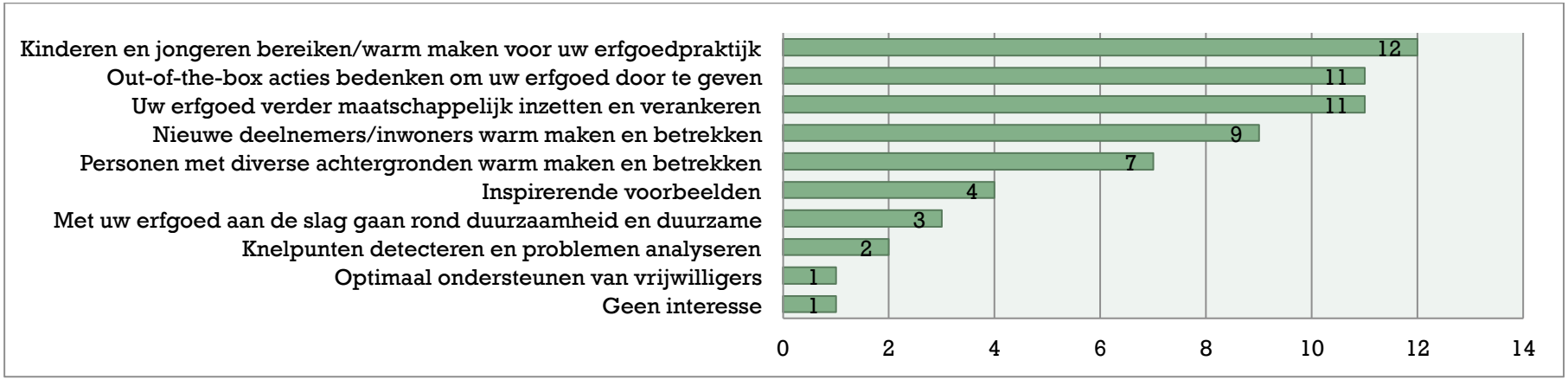
Algemeen stellen we vast dat de respondenten een grote interesse hebben in de bevraagde thema's. Per thema geeft slechts 2 tot 3 van de respondenten aan er geen interesse voor te hebben. Op basis van het aantal aangevinkte vraagstellingen per thema zien we de meeste vraag naar bijscholing en tips voor archiefwerking. Op de voet gevolgd door interesse naar het doorgeven van de erfgoedpraktijk. Daarnaast leeft ook interesse voor alles rond het beheer van een vereniging en het documenteren van het erfgoed. Naar onderzoek, educatie, communicatie en sensibiliseren lijkt iets minder interesse uit te gaan.

Op basis van deze resultaten kunnen we besluiten dat er bij de bevraagde immaterieel-erfgoedgemeenschappen rond onderstaande topics weldegelijk vragen leven. En dat er algemeen interesse en vraag blijft bij de gemeenschappen naar tips en/of bijscholing i.f.v. hun erfgoedpraktijk.

VRAAG a

Het doorgeven van uw erfgoedpraktijk

Resultaten

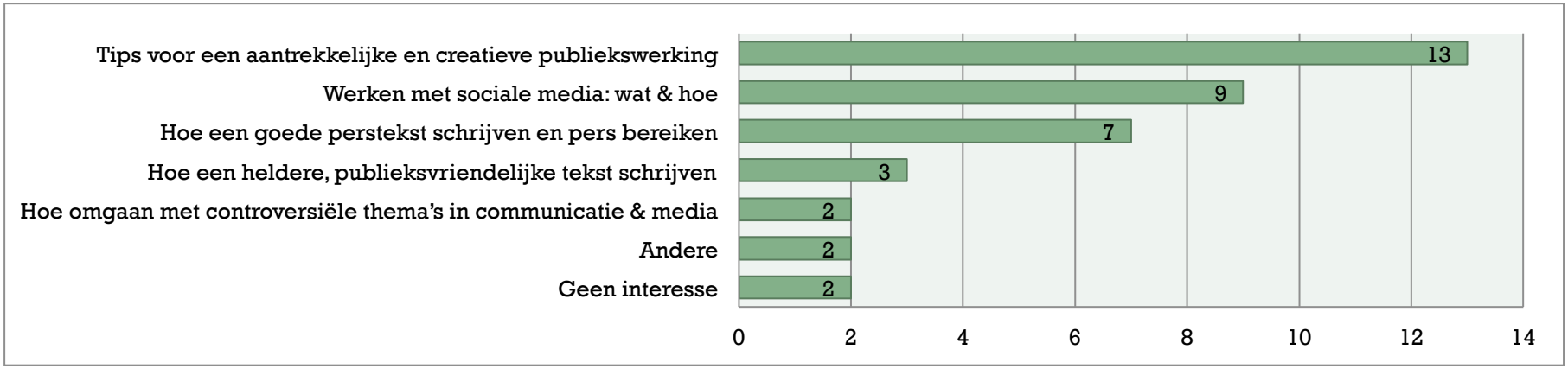
Analyse

De helft van de respondenten wenst m.b.t. het doorgeven van de erfgoedpraktijk bij te leren, informatie of tips te krijgen rond ‘het bereiken van kinderen en jongeren’, ‘out-of-the-box acties bedenken’, en ‘hoe het erfgoed maatschappelijk in te zetten’. Ook het warm maken van nieuwe personen – nieuwe, deelnemers/inwoners én personen met een diverse achtergrond – blijken uitdagingen waar ondersteuning bij gewenst is.

Vraag b

Communicatie & sensibiliseren

Resultaten

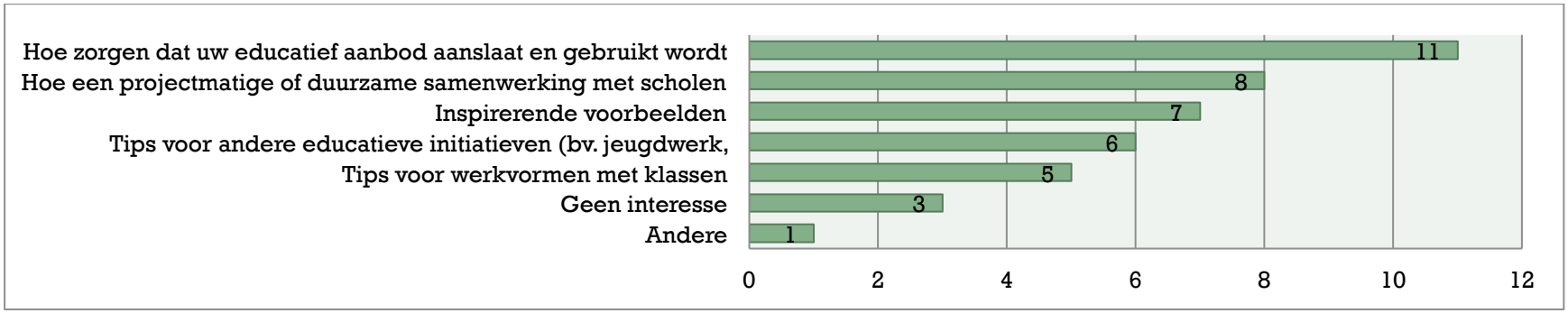
Analyse

De respondenten met vragen rond communicatie en sensibiliseren blijken voornamelijk geïnteresseerd in het bijleren rond publiekswerking, sociale media en persgerelateerde materie.

Vraag c

Educatie

Resultaten

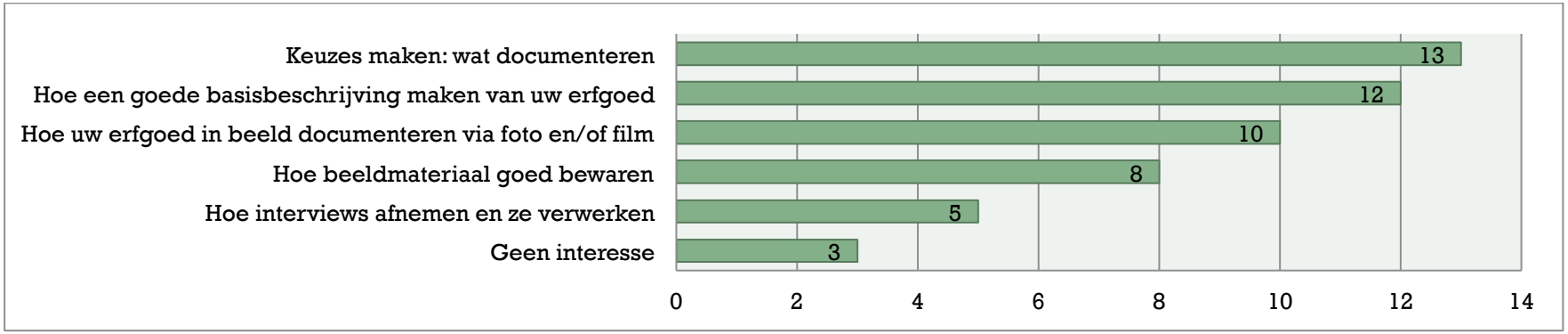
Analyse

Met betrekking tot educatie is de helft van de respondenten op zoek naar extra tips hoe je een educatief aanbod kan laten aanslaan. Daarnaast heeft meer dan een derde interesse in het opzetten van duurzame en/of projectmatige samenwerking met scholen. Ook blijkt er nog steeds vraag naar inspirerende voorbeelden van educatief werk.

Vraag d

Het documenteren van uw erfgoed en praktijk

Resultaten

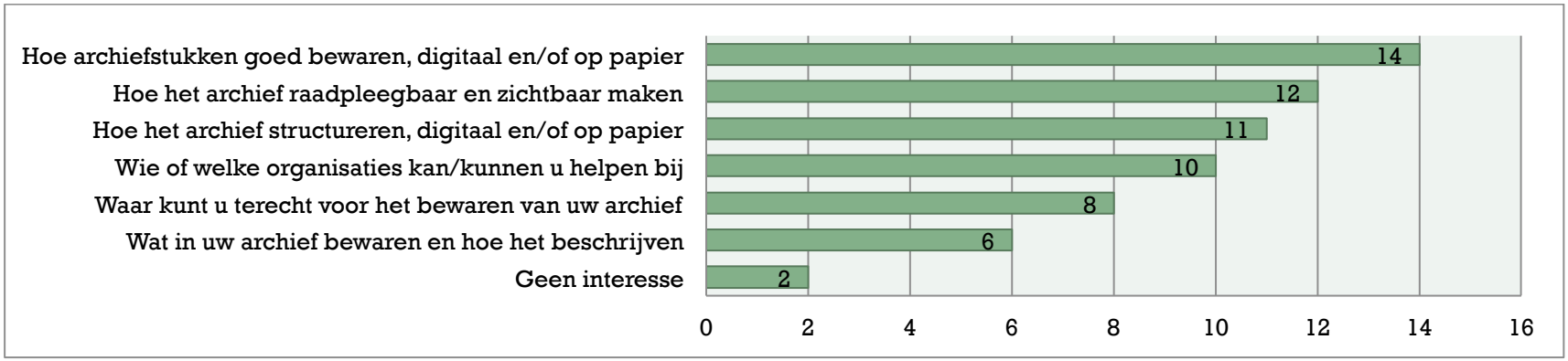
Analyse

Meer dan de helft van de respondenten blijkt voornamelijk op zoek naar hulp rond het maken van keuzes in wat ze documenteren. Daarnaast blijkt meer dan de helft ook op zoek naar richtlijnen rond het opstellen van een goede basisbeschrijving over hun erfgoed. Een derde blijkt ook interesse te hebben naar het documenteren in beeld en geluid en een goede bewaring van de dragers.

Vraag e

Archiefwerking

Resultaten

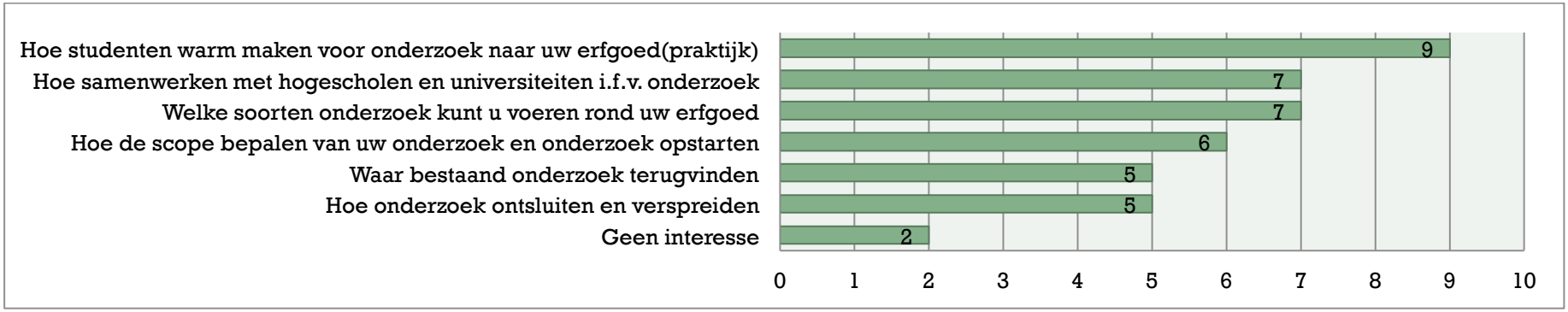
Analyse

Algemeen leven rond archiefwerking zoals gezegd veel vragen bij gemeenschappen. Verschillende subvragen blijken relevant voor de respondenten. De grootste interesse blijkt uit te gaan naar het bewaren van archief. Daarnaast blijken ook het raadpleegbaar en zichtbaar maken van archief, het structureren van een archief en algemene hulp bij de archiefwerking subthema's die aan de orde zijn.

Vraag f

Onderzoek naar uw erfgoed en praktijk

Resultaten

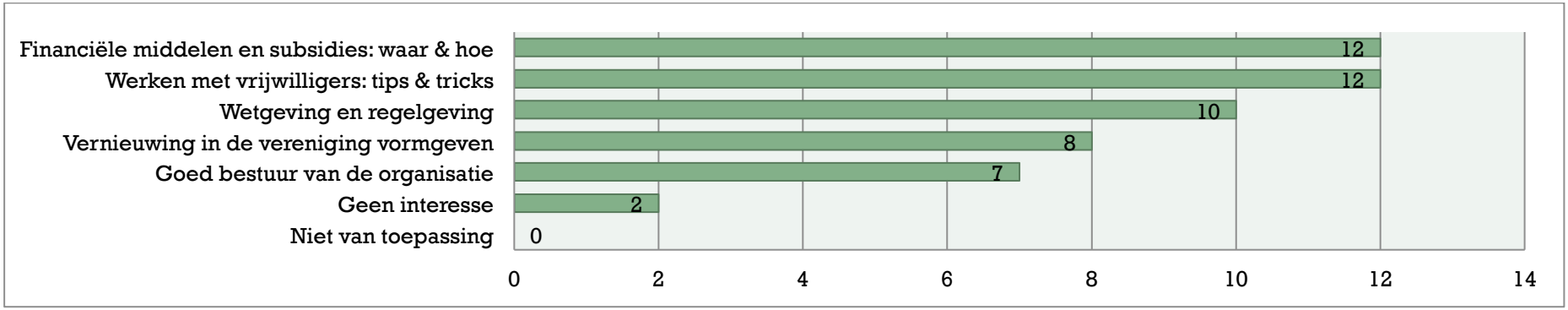
Analyse

Uit de antwoorden blijkt dat erfgoedgemeenschappen op vlak van onderzoek voornamelijk op zoek zijn naar samenwerking met externen hiervoor, meerbepaald het hoger onderwijs. Zelf onderzoek uitvoeren en daarin op weg geholpen en ondersteund worden, blijkt minder een wens.

Vraag g

Beheer van uw vereniging

Resultaten

Analyse

Ook uit deze vraag komt naar voren dat gemeenschappen voornamelijk op zoek zijn naar extra financiële middelen en waar ze deze kunnen vinden. Het werken met vrijwilligers blijkt ook nog een uitdaging, naast de weg vinden m.b.t. de wetgeving en regelgeving. Goed bestuur van de organisatie blijkt dan weer in mindere mate een zorg.

Vraag h

Specifieke uitdagingen die u ons graag toelicht?

Resultaten

- Depot. Wie zorgt ervoor dat het erfgoed beveiligd wordt voor de toekomst en hoe kunnen die samenwerken?
- Het immaterieel erfgoed kan maar goed gedijen als de materiële omstandigheden optimaal zijn. Vaak is dit niet het geval. Concreet nu: de ontwikkeling en promotie van de beiaardcultuur loopt niet altijd vlot omdat instrumenten vaak mechanisch en muzikaal niet in orde zijn. De beiaarden zijn moeilijk te bespelen of klinken niet goed. Een restauratie of herinrichting dient zich aan. De eigenaars (gemeentebesturen of kerkfabrieken) zijn ontzettend moeilijk te bewegen om een stap tot verbetering te zetten. Ter illustratie een opsomming van de beiaarden in West-Vlaanderen die aan verbetering toe zijn: Kortrijk Sint-Maarten, Izegem, Menen, Poperinge, Veurne, Oostende, Damme, Tielt en Diksmuide.
- verjonging nastreven binnen de schuttersgilden
- opvolging en doorgeven
- Opvolging voor beheer , wel materiele helpers maar geen kandidaatorganisatoren of verantwoordelijken . Ben Voorzitter, secretaris en penningmeester , organisator erfgoeddagen, Open Monumentendagen enz samen . Enkel hoofdredacteur voor immaterieel werk .
- Voornaamste uitdaging is momenteel het aantrekken van (jonge) figuranten voor de processie
- Het aantal actieve volkssportverenigingen daalt. Als zij verdwijnen, verdwijnt ook roerend (spelmateriaal en archiefmateriaal), soms onroerend (volkssportaccommodatie) maar vooral ook een stuk immaterieel erfgoed: de manier waarop zijn hun specifieke volkssport beoefenen, elkaar via hun volkssport ontmoeten. Hoe stoppen we dit verdwijnen?
- een aanvraag als immaterieel erfgoed goed invullen?????
- inrichten museum in de toren - restaureren van speeltrommel
- Hoe omgaan met dierenwelzijn in een veranderende maatschappij
- Verdere restauratie astronomische klok Bellens

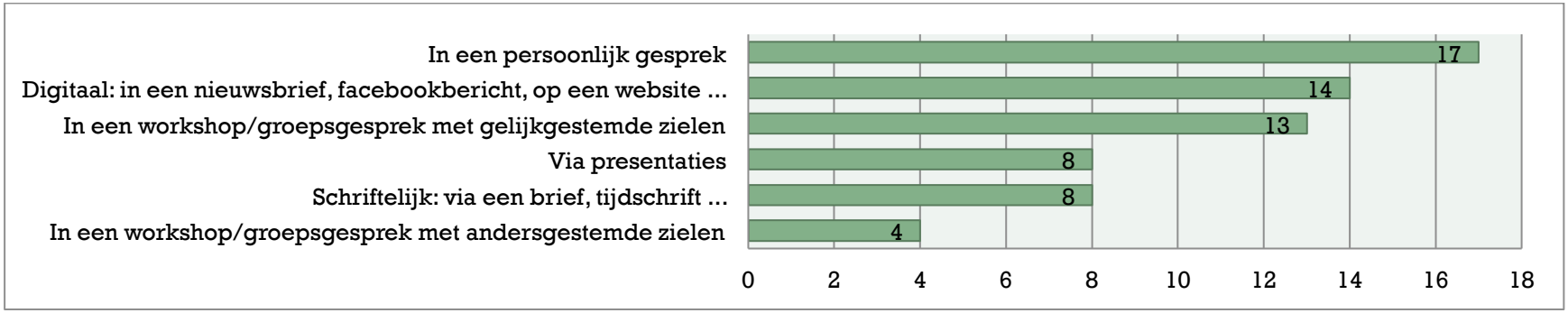
Vraag 4

Van wie krijgt u graag tips of ideeën over de zorg voor uw erfgoed?

Vraag a

Als u op zoek bent naar inspiratie en tips, hoe krijgt u deze tips en ideeën dan graag?

Resultaten

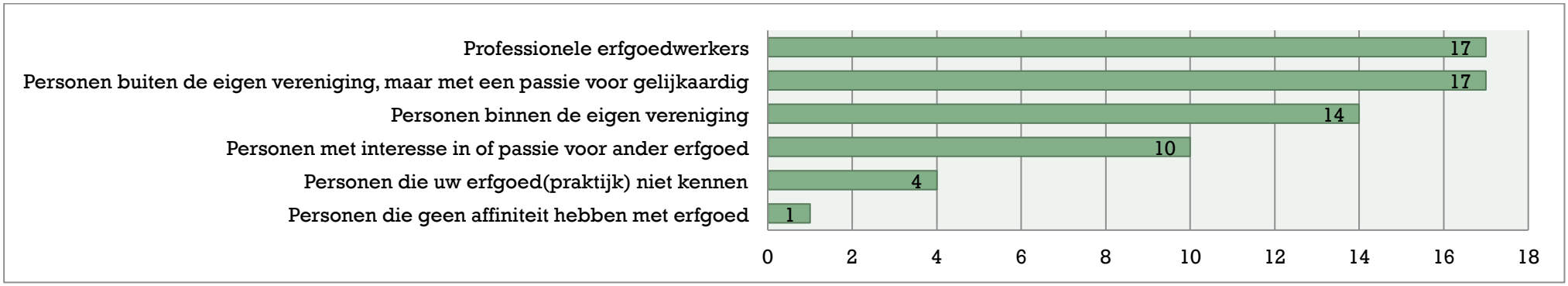
Analyse

De voorkeur van de respondenten gaat nog steeds uit naar een één-op-één gesprek om ideeën te krijgen i.r.l. tot hun praktijk. Daarnaast wordt ook het digitaal raadplegen van informatie, gevolgd door workshops met gelijkgestemde zielen positief ontvangen. Presentaties en gesprekken met andersgestemden blijken minder geliefde formats.

Vraag b

Met wie gaat u dan liefst in gesprek?

Resultaten

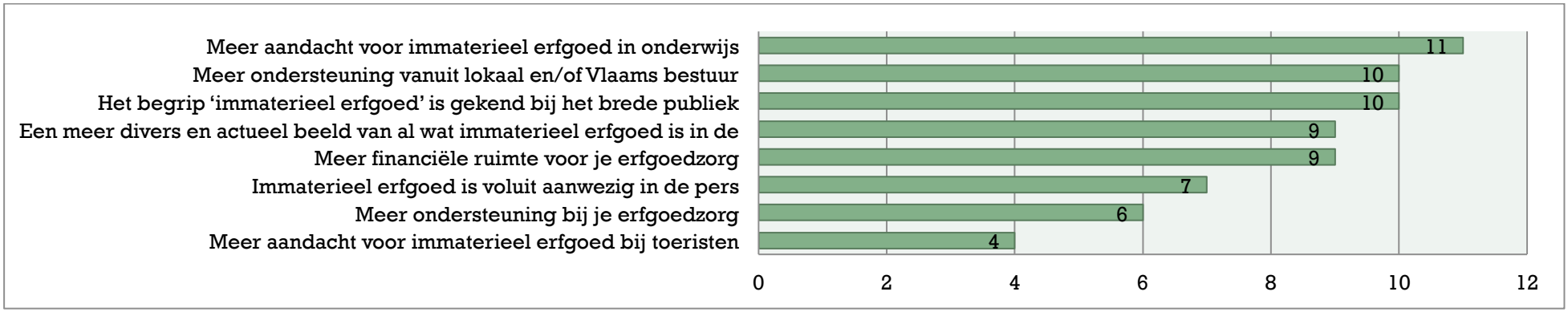
Analyse

De voorkeur gaat dus nog steeds uit naar persoonlijk contact om bij te leren. Daarbinnen zijn vooral de professionele erfgoedwerkers en personen buiten de eigen vereniging, maar met een passie voor gelijkaardig erfgoed,gewenste gesprekspartners. Gevolgd door mensen binnen de eigen vereniging. Gesprekken voeren met mensen die niet vertrouwd zijn met de erfgoedpraktijk of er geen affiniteit mee hebben, blijkt niet gewenst.

Vraag 5

Waarvan hoopt u dat het binnen 5 jaar werkelijkheid is? Geef ons uw 3 grootste wensen

Resultaten

Analyse

'Meer aandacht voor immaterieel erfgoed binnen het onderwijs', 'meer ondersteuning vanuit bestuur'en 'meer bekendheid van het begrip immaterieel erfgoed bij het brede publiek' - dat blijken de drie grootste wensen die leven bij de respondenten. Verrassend blijkt een meer divers en actueel beeld van ICE in de media ook als grote wens naar voren te komen. En het hoeft niet meer te verbazen, ook bij deze vraag komt de wens voor meer financiële middelen naar voren.

Vraag 6

Heeft u nog een specifieke wens voor uw eigen immaterieel-erfgoedpraktijk?

Resultaten

- Meer aandacht vanuit het onderwijs en vanwege de organisaties voor immigranten
- Kenbaar maken van het maatschappelijk belang van ICE, iets dat gedragen en beleefd wordt, iets dat leeft en mensen verenigt.

ALGEMEEN BESLUIT

We kunnen uit de bevraging een aantal zaken concluderen die in een werking van de toekomstige ICE-organisatie opgenomen kunnen worden:

- De organisatie kan inzetten op het bieden van vorming, inspiratie en tips & tricks rond verschillende deelaspecten van erfgoedzorg. Bij de gemeenschappen blijft de vraag hier algemeen naar leven. Voornamelijk rond archiefwerking en het doorgeven van de erfgoedpraktijk blijkt er nood aan ondersteuning.
- De inspiratie kan in gesprek meegegeven worden, liefst voornamelijk dan met professionele erfgoedwerkers of met personen buiten de eigen vereniging, maar met een affiniteit met hun erfgoed, of digitaal.
- Algemene erkenning voor immaterieel erfgoedpraktijken, vanuit bestuur en de brede opinie, blijken grote wensen/noden.
- De term immaterieel erfgoed geraakt ingeburgerd bij de gemeenschappen die reeds ondersteuning genoten bij hun erfgoedzorg. De wens leeft bij de respondenten dat dit begrip nog meer ingeburgerd geraakt en de beeldvorming van immaterieel erfgoed meer actueel en divers wordt.
- Er blijkt een grote wens naar meer aandacht voor immaterieel erfgoed in het onderwijs algemeen. Op vlak van onderzoek leeft bij de respondenten de wens naar samenwerkingen met hoger onderwijs.
- Immaterieel erfgoedgemeenschappen blijven op zoek naar extra financiële middelen.